

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **Ing. P. H.**, bývajúceho v T., zastúpeného JUDr. J. G., advokátom v M., proti žalovanému **P.**, so sídlom v M., zastúpenému JUDr. K. Ž., advokátom v T., **o neplatnosť skončenia pracovného pomeru a náhradu mzdy**, vedenej na Okresnom súde Martin pod sp. zn. 11C 149/2000, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 30. júna 2009 sp. zn. 7Co 270/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Žiline z 30. júna 2009 sp. zn. 7Co 270/2008 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Martin (súd prvého stupňa) rozsudkom z 22. septembra 2008 č. k. 11C 149/2000 – 352 uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi náhradu mzdy vo výške 369 765 Sk brutto do 15 dní odo dňa právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu zamietol. Zároveň vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania. Rozhodol tak po tom, čo bolo jeho medzitýmny rozsudkom z 10. marca 2005 č. k. 11C 149/2000 – 210 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Žiline z 21. februára 2006 sp. zn. 23Co 251/2005 právoplatne určené, že okamžité skončenie pracovného pomeru podľa § 53 ods. 1 písm. b/ Zákonníka práce zo strany žalovaného voči žalobcovi listom z 23. februára 2000 je neplatné a že pracovný pomer žalobcu u žalovaného naďalej trvá. Pri rozhodovaní o nároku žalobcu na náhradu mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru vychádzal z ustanovení § 61 ods. 1 a 2 zákona č. 65/1965 Zb. Zákonníka práce účinného do 31. marca 2002 (ďalej len „Zákonník práce“). Mal za preukázané, že žalobca bol zamestnancom žalovaného od 1. mája 1995 do 22. januára 2008, kedy účastníci ukončili pracovný pomer dohodou, a že náhrada mzdy za obdobie od 1. marca 2000 (kedy žalobca oznámil žalovanému, že trvá na ďalšom

zamestnávani) až do 22. januára 2008 (skončenia pracovného pomeru) predstavovala sumu 2 335 336 Sk. Žalobcovi priznal však náhradu mzdy iba za obdobie 15 mesiacov (primerane znížil náhradu mzdy za čas prevyšujúci 6 mesiacov), uvedúc, že zabezpečená ochrana za takéto obdobie je dostatočná na to, aby žalobca, ktorý mal skúsenosti a schopnosti, mal možnosť aktívne sa zapojiť do pracovného procesu, keď vystupoval v rôznych obchodných spoločnostiach a mal vzdelanie, ktoré v tom období aj s vzhľadom na jeho vek nebolo prekážkou pri hľadaní si zamestnania. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 2 O.s.p.

Krajský súd v Žiline (odvolací súd) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 30. júna 2009 sp. zn. 7Co 270/2008 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v jeho zamietajúcej časti (výroku). Zároveň rozsudok súdu prvého stupňa zrušil vo výroku o náhrade trov konania a v tejto časti vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a rozhodnutie. Odvolací súd v odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že nárok na náhradu mzdy podľa § 61 ods. 1 Zákonníka práce bol podľa ustálenej judikatúry súdov daný ako dôsledok nesplnenia povinnosti organizácie uvedenej v ustanovení § 35 ods. 1 písm. a/ Zákonníka práce prideľovať pracovníkovi, ktorý trval na tom, aby ho ďalej zamestnávala, prácu podľa pracovnej zmluvy. Podľa názoru odvolacieho súdu pre posúdenie existencie nároku žalobcu na náhradu mzdy bolo preto potrebné najprv vyriešiť otázku, aké bolo právne postavenie žalobcu po jeho odvolaní z funkcie riaditeľa žalovaného. Vychádzal z toho, že v zmysle § 65 ods. 3 prvá veta Zákonníka práce (uvedenie ods. 2 v predmetnom rozsudku je zjavným preklepom) sa odvolaním z funkcie pracovný pomer žalobcu nekončil, avšak vzhľadom na to, že nedošlo k dohode o jeho ďalšom pracovnom zaradení, chýbal jeden z jeho základných prvkov – druh práce. Jedným z následkov potom bolo, že žalovaný nebol povinný žalobcovi prideľovať prácu a preto ustanovenie § 35 ods. 1 písm. a/ Zákonníka práce ani nemohol porušiť, čo znamená, že jeden z predpokladov pre vznik nároku žalobcu na náhradu mzdy podľa § 61 ods. 1 Zákonníka práce nebol splnený. Uvedený stav nebolo možné posúdiť potom ako prekážku v práci na strane organizácie v zmysle § 130 ods. 1 Zákonníka práce. Za tejto situácie nebolo možné žalobcovi náhradu mzdy priznať. Ďalej upozornil, že za určitých okolností sa mohol žalobca domáhať nároku na náhradu škody podľa § 187 ods. 2 Zákonníka práce, avšak takýto nárok nebol predmetom konania a preto sa touto možnosťou odvolací súd nemohol zaoberať. Z týchto dôvodov odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa v jeho zamietajúcej časti (výroku) napadnutej odvolaním žalobcu ako vecne správny potvrdil. Odvolací súd z dôvodu, že súd prvého stupňa pri rozhodovaní o trovách konania nesprávne

aplikoval ustanovenie § 142 ods. 2 O.s.p., zrušil napadnutý rozsudok vo výroku o náhrade trov konania a v tejto časti vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a rozhodnutie.

Rozsudok odvolacieho súdu napadol žalobca dovolaním. Navrhol rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil tým, že mu odvolací súd svojim postupom odňal možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Namietal, že odvolací súd síce rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti potvrdil, avšak inak vec právne posúdil a rozhodol tak bez nariadenia pojednávania. Podľa názoru dovolateľa odvolací súd porušil ustanovenie § 213 ods. 2 O.s.p., keď nevyzval účastníkov na vyjadrenie sa k možnému použitiu iného ustanovenia právneho predpisu, ktoré doposiaľ nebolo vo veci použité a podľa názoru odvolacieho súdu bolo pre rozhodnutie veci rozhodujúce. Dovolateľ taktiež považoval rozhodnutie odvolacieho súdu za nedostatočné, pretože ak súd konštatoval, že v danom prípade je potrebné pri uplatnení finančných nárokov posúdiť vec podľa iného zákonného ustanovenia Zákonníka práce, tak mal pri posudzovaní dôvodov odvolania posúdiť jeho návrh na peňažné plnenie voči žalovanému aj v zmysle tohto iného ustanovenia Zákonníka práce.

Žalovaný vo svojom písomnom vyjadrení navrhol dovolanie žalobcu zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 242 ods. 1, 2 O.s.p. a dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie treba zrušiť.

Dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.).

V prejednávannej veci rozhodol odvolací súd rozsudkom. Občiansky súdny poriadok pripúšťa dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu, ak je ním napadnutý zmeňujúci rozsudok (§ 238 ods. 1), ďalej proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2) a napokon proti rozsudku, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vo výroku vyslovil, že je dovolanie prípustné, pretože po právnej stránke ide o rozhodnutie

zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 (§ 238 ods. 3).

Nakoľko je v prejednávanej veci dovolaním napadnutý rozsudok, ktorým odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa (pričom vo svojom výroku prípustnosť dovolania nevyslovil), a nejde o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p., a v tejto veci nebolo dovolacím súdom vydané predchádzajúce rozhodnutie, je nepochybné, že prípustnosť dovolania žalobcu z ustanovenia § 238 ods. 1 až 3 O.s.p. vyvodit' nemožno.

Podľa ustanovenia § 242 ods. 1 druhej vety O.s.p., ukladajúceho dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnuť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie), Najvyšší súd Slovenskej republiky preskúmal prípustnosť dovolania smerujúceho proti rozsudku nielen vo vzťahu k § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Vady konania vymenované v § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a ani nevyšli v dovolacom konaní najavo. Z týchto ustanovení preto prípustnosť dovolania nemožno vyvodit'.

So zreteľom na žalobcom tvrdený dôvod prípustnosti dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že v prejednávanej veci mu postupom odvolacieho súdu bola odňatá možnosť pred ním konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), pričom treba zdôrazniť, že prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nezakladá samo tvrdenie účastníka o existencii niektorej z uvedených procesných väd; určujúcim je zistenie, že k vade tejto povahy skutočne došlo.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

V zmysle § 372p O.s.p. sa na konania začaté pred 15. októbrom 2008 použijú predpisy účinné od 15. októbra 2008, ak nie je ďalej ustanovené inak.

S účinnosťou od 15. októbra 2008 Občiansky súdny poriadok (zákon č. 384/2008 Z.z.) v ustanovení § 213 ods. 2 O.s.p. ustanovuje, že ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Úmyslom zákonodarcu bolo týmto ustanovením procesného predpisu v praxi zabrániť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí poskytnutím práva účastníkovi byť informovaný o možnej aplikácii doposiaľ nepoužitého ustanovenia právneho predpisu, ktoré je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, na zistený skutkový stav, ako aj možnosti vyjadriť sa k použitiu tohto ustanovenia. Citovaná úprava posilňuje právo na spravodlivý proces tým, že účastník bude môcť až po samotné rozhodnutie argumentovať a predvídať možné rozhodnutie súdu.

Táto výzva odvolacieho súdu je plnením osobitného druhu tzv. manudukčnej povinnosti opravného súdu. Podstatou či zmyslom tejto poučovacej povinnosti je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania. Ustanovenie právneho predpisu je pre vec rozhodujúce vtedy, keď odvolací súd mieni toto ustanovenie urobiť právnym základom pre rozhodnutie vo veci samej (porovnaj uznesenie Najvyšší súd Slovenskej republiky z 23. novembra 2010 sp. zn. 5 Cdo 50/2010).

V prejednáwanej veci súd prvého stupňa dospel k záveru, že žalobcovi vznikol nárok na náhradu mzdy z neplatne skončeného pracovného pomeru podľa § 61 ods. 1 Zákonníka práce. Zároveň však aplikoval i § 61 ods. 2 Zákonníka práce a povinnosť žalovaného na náhradu mzdy za čas presahujúci 6 mesiacov znížil tak, že žalobcovi priznal náhradu mzdy

len za obdobie prvých 15 mesiacov, t.j. 369 765 Sk a vo zvyšku žalobu zamietol. Odvolací súd, ktorý vo vzťahu k veci samej preskúmaval už len napadnutú zamietajúcu časť rozsudku, vychádzal pri svojom rozhodovaní z toho, že jedným z predpokladov pre vznik nároku zamestnanca na náhradu mzdy podľa § 61 ods. 1 Zákonníka práce je porušenie povinnosti zamestnávateľa pridelovať mu prácu podľa § 35 ods. 1 písm. a/ Zákonníka práce. Skúmal právne postavenie žalobcu ako zamestnanca žalovaného po jeho odvolaní z funkcie, pričom vychádzal z ustanovení § 65 ods. 3 prvá a druhá veta Zákonníka práce. Vyvodil z nich, že odvolaním žalobcu z funkcie sa jeho pracovný pomer neskončil a keďže nedošlo k dohode so žalovaným o jeho ďalšom pracovnom zaradení, chýbal mu dohodnutý druh práce. Ustálil tak, že žalovaný nebol povinný žalobcovi pridelovať prácu, v dôsledku čoho žalobcovi nevznikol nárok na náhradu mzdy. Z tohto dôvodu (pri takomto novom právnom posúdení) potom odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa čo do výroku, ktorým bola žaloba vo zvyšnej časti zamietnutá, ako vecne správny potvrdil.

Z doposiaľ uvedeného je dostatočne zjavné, že odvolací súd v porovnaní so súdom prvého stupňa (ktorý zamietnutie zvyšku žaloby založil na aplikácii ustanovenia § 61 ods. 2 Zákonníka práce o primeranom znížení náhrady mzdy zamestnancovi) aplikoval v prejednávanej veci ustanovenia § 35 ods. 1 písm. a/ a § 65 ods. 3 prvá a druhá veta Zákonníka práce, ktoré považoval pre rozhodnutie veci za rozhodujúce. Odvolací súd však opomenul, že pred takouto aplikáciou mal v súlade s ustanovením § 213 ods. 2 O.s.p. vyzvať účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu týchto ustanovení vyjadrili. Splnenie výzvy v zmysle § 213 ods. 2 O.s.p. sa neviaže k podmienkam, za ktorých je treba nariadiť odvolacie pojednávanie (ktorého sa v dovolaní dožaduje žalobca); pri doterajšom stave veci o žiadnu zo situácií predvídaných v odseku 1 § 214 O.s.p. v prejednávanej veci nejde.

Aby sa predišlo prekvapivému rozhodnutiu a nedošlo k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý proces, bolo potrebné dodržať postup uložený odvolaciemu súdu v § 213 ods. 2 O.s.p. Keďže z obsahu spisu nevyplýva, že by sa tak stalo, žalobca nemal poskytnutú procesnú možnosť vyjadriť sa k možnému použitiu /aplikácii/ ustanovení § 35 ods. 1 písm. a/ a § 65 ods. 3 prvá a druhá veta Zákonníka práce. Procesný postup odvolacieho súdu z tohto dôvodu vykazuje znaky vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky uverejnenej pod č. 460/1992 Zb. (ďalej len „ústava“) zaručuje, že každý sa môže domáhať

zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 ústavy vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorého slovenský preklad bol vyhlásený v oznámení Federálneho ministerstva zahraničných vecí pod č. 209/1992 Zb. (ďalej len „dohovor“), každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je predovšetkým umožniť každému reálny prístup k súdu a teda splniť aj tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu, čo znamená umožniť účastníkovi konania realizáciu jeho procesných oprávnení, ktoré z tohto postavenia vyplývajú.

Právo na súdnu ochranu okrem ústavy (čl. 46 ods. 1), Listiny základných práv a slobôd, ktorá je uvedená ústavným zákonom č. 23/1991 Zb. (čl. 36 ods. 1), a dohovoru (čl. 6 ods. 1), zabezpečujú aj jednotlivé ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku (len ako príkladom porovnaj § 41, § 115, § 123). Občiansky súdny poriadok, ako je to výslovne uvedené v jeho § 1, upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

Dovolací súd považuje za potrebné osobitne zdôrazniť, že aj právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov treba považovať za súčasť práva na spravodlivý proces. Je treba rešpektovať požiadavku, aby procesné strany v konaní mali možnosť dozvedieť sa a vyjadriť sa ku všetkým zhromaždeným dôkazom alebo k stanoviskám pripojeným v ich spise; tým sa totiž zabezpečuje, aby procesné strany mali vieru vo výkon spravodlivosti a aby im nebola odopretá možnosť vyjadriť sa ku skutočnostiam, ktoré by mohli ovplyvniť rozsudok súdu. Nedoručenie vyjadrenia účastníka konania k odvolaniu proti rozhodnutiu vo veci samej druhému účastníkovi konania (odvolateľovi, v danom prípade žalobcovi, presnejšie jeho zástupcovi – porovnaj § 49 ods. 1 prvá veta

O.s.p.) vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred súdom – je v rozpore s princípom rovnosti zbraní, takýto stav preto naruša právo na spravodlivý proces.

Z obsahu spisu (č. l. 366 – 369) vyplýva, že 16. decembra 2008 bolo súdu prvého stupňa elektronickým prostriedkom bez zaručeného elektronického podpisu doručené vyjadrenie žalovaného (jeho právneho zástupcu) k odvolaniu žalobcu. V ten istý deň právny zástupca žalovaného podal na pošte písomné doplnenie tohto vyjadrenia v dvoch vyhotoveniach, ktoré bolo následne 17. decembra 2008 doručené súdu prvého stupňa (č. l. 371 – 372). Toto vyjadrenie žalobcovi (jeho zástupcovi) nedoručil súd prvého stupňa a ani odvolací súd. V spise sa totiž nenachádza žiadna úprava pre realizáciu takéhoto doručenia a zvyšný rovnopis tohto vyjadrenia je doposiaľ voľne založený v spise.

So zreteľom na uvedené zistenie dovolací súd konštatuje, že došlo k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý proces, pretože súd prvého stupňa mu v rozpore s princípmi rovnosti účastníkov a kontradiktórnosti konania predmetné vyjadrenie žalovaného nedoručil a tento nedostatok nenapravil ani odvolací súd. V dôsledku tohto chybného postupu nemal žalobca možnosť dozvedieť sa a vyjadriť sa – ak by to považoval za potrebné – k spomínanému podaniu žalovaného; preskúmané konanie je tak zaťažené ďalšou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Skutočnosť, že v konaní došlo k procesným vadám podľa § 237 písm. f/ O.s.p., je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnými procesnými vadami, nemôže byť považované za správne. Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd námietkou dovolateľa smerujúcou k tomu, či rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Z týchto dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu v celom rozsahu (teda nielen vo výroku napadnutom dovolaním žalobcu, ale v zmysle § 242 ods. 2 písm. b/ O.s.p. i v závislom zrušujúcom výroku týkajúcom sa trov konania) uznesením zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 a 4 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. júla 2011

JUDr. Milan D e á k, v. r.
predseda senátu

Za správnosť:
Hrčková Marta